Lietas Nr. C28433211
Lietas arhīva Nr. SPC-0005-14

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2014.gada 30.aprīlī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente Ļ. Kušnire

tiesnese A. Briede

tiesnesis V. Jonikāns

izskatīja rakstveida procesā Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora protestu par Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 16.janvāra spriedumu SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" prasībā pret /pers. D/ un /pers. E/ par dzīvojamo telpu īres līguma izbeigšanu, izlikšanu, īres maksas un maksas par saņemtajiem pakalpojumiem piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" 2011.gada 28.oktobrī cēlusi tiesā prasību pret /pers. D/ un viņas pilngadīgo dēlu /pers. E/ par dzīvojamo telpu īres līguma izbeigšanu, izlikšanu, dzīvojamās telpas īres maksas un maksas par saņemtajiem pakalpojumiem piedziņu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 16.janvāra spriedumu apmierināta SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" prasība.

Tiesa nosprieda:

- izbeigt 2005.gada 5.maija dzīvojamās telpas īres līgumu, kurš noslēgts ar /pers. D/ par dzīvojamās telpas /adrese/, īri;

- izlikt /pers. D/, viņas pilngadīgo dēlu /pers. G/ un nepilngadīgo meitu /pers. H/ no dzīvojamās telpas /adrese/, bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas;

- piedzīt no /pers. D/ un viņas pilngadīgā dēla /pers. E/ par labu SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" pamatparādu 1 953,88 Ls, līgumsodu 1 293,26 Ls un tiesāšanās izdevumus 311,68 Ls, kopā piedzenot 3 558,82 Ls.

Tiesa konstatēja, ka atbildētāji uz tiesas sēdi nav ieradušies nezināmu iemeslu dēļ, kaut gan par tiesas sēdes laiku un vietu viņiem paziņots likumā noteiktajā kārtībā.

Atbildētāju neierašanos tiesa atzina par neattaisnojošu un nolēma lietu skatīt bez atbildētāju klātbūtnes.

[3] Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 16.janvāra spriedums kā nepārsūdzēts stājies likumīgā spēkā 2012.gada 7.februārī.

[4] Par minēto spriedumu Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors iesniedzis protestu, kurā lūdzis spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai.

Protestā norādīti šādi argumenti.

[4.1] No Ieslodzījumu vietu pārvaldes 2013.gada 30.oktobra izziņas redzams, ka /pers. D/ 2009.gada 4.novembrī aizturēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā un 2009.gada 8.decembrī ievietota Iļģuciema cietuma izmeklēšanas nodaļā.

2013.gada 29.augustā /pers. D/ atbrīvota no Iļģuciema cietuma.

Pēc /pers.D/ aizturēšanas viņas dēls /pers. E/, kurš tobrīd bija nepilngadīgs, tika ievietots Rīgas bērnu ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā „/Nosaukums/", kurā atradās līdz 2011.gada 25.februārim, kad sakarā ar pilngadības sasniegšanu tika noņemts no Rīgas pašvaldības bērnu ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas „/Nosaukums/" uzskaites.

Pēc izrakstīšanās no Rīgas pašvaldības bērnu ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas „/Nosaukums/" /pers. E/ tika ierādīta dzīvesvieta /adrese/, tomēr šajā dzīvesvietā viņš nevarēja dzīvot, jo saskaņā ar Rīgas domes 2010.gada 11.maija lēmumu ēka /adrese/, tika atzīta par dzīvošanai neatbilstošu tehniskā stāvokļa dēļ.

[4.2] Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa 2012.gada 16.janvārī konstatēja, ka atbildētāji nav snieguši paskaidrojumus un nav ieradušies uz tiesas sēdi, lai gan par tiesas sēdes laiku un vietu viņiem paziņots likumā noteiktajā kārtībā.

No lietas materiāliem redzams, ka 2012.gada 2.janvārī atbildētājiem uz deklarēto dzīvesvietu nosūtītas pavēstes par ierašanos uz tiesas sēdi 2012.gada 16.janvārī. Pasta sūtījumi ar minētajām pavēstēm atgriezti tiesā 2012.gada 8.februārī. No pasta sūtījumiem redzams, ka 2012.gada 5.janvārī adresāti nav bijuši mājās, bet viņiem atstāti pasta aicinājumi.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 452.panta trešās daļas 2.punktu par procesuālo tiesību normu pārkāpumu, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas uzskatāms tas, ka tiesa lietu izskatījusi, pārkāpjot procesuālo tiesību normas, kas nosaka pienākumu paziņot procesa dalībniekiem par tiesas sēdes laiku un vietu.

Civilprocesa likuma 59.panta pirmā daļa (*likuma redakcijā, kas bija spēkā lietas izskatīšanas laikā*) noteica, ka atbildētājs, kura dzīvesvieta nav zināma vai kuru nevar sastapt dzīvesvietā, aicināms uz tiesu ar publikāciju laikrakstā „Latvijas Vēstnesis", ko tiesa konkrētajā gadījumā nedarīja.

Ņemot vērā, ka lietas izskatīšanas laikā /pers. D/ atradās brīvības atņemšanas vietā, viņai tika liegta iespēja realizēt Civilprocesa likuma 74.pantā paredzētās tiesības uz paskaidrojumu došanu, pierādījumu iesniegšanu un tiesas sprieduma pārsūdzēšanu. Pirmās instances tiesas spriedumu /pers. D/ un /pers. E/ nevarēja pārsūdzēt no sevis neatkarīgu iemeslu dēļ, jo sprieduma noraksts viņiem tika nosūtīts uz adresi /adrese/.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris protestā norādītos argumentus, Augstākās tiesas Civillietu departaments atzīst, ka protests apmierināms šādu apsvērumu dēļ.

[5.1] Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmais teikums nosaka, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver tiesības būt klāt tiesas sēdē. Minētās tiesības ietver personas tiesības būt savlaicīgi un pienācīgi informētai par tiesas sēdes norises laiku un vietu, un tiesības ierasties uz tiesas sēdi un pilnvērtīgi piedalīties tiesas sēdē veiktajās procesuālajās darbībās pašai vai ar pārstāvja starpniecību.

Tas attiecīgi uzliek valstij pienākumu nodrošināt attiecīgu procesuāltiesisko regulējumu, kā arī aizliegumu tiesai izskatīt lietu, ja procesa dalībnieks nav ieradies, jo viņam par tiesas sēdi nav paziņots (*sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri VII nodaļa Cilvēka pamattiesības, sagatavojis autoru kolektīvas prof. R.Baloža zinātniskajā redakcijā. Latvijas Vēstnesis, 2011., 137.lpp.).*

[5.2] Civilprocesa likuma 6.nodaļā reglamentēta tiesas paziņojumu, izsaukumu un tiesas dokumentu piegādāšanas un izsniegšanas kārtība.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 54.panta pirmo daļu lietas dalībniekus aicina uz tiesu, savlaicīgi paziņojot par tiesas sēdes vai atsevišķas procesuālas darbības laiku un vietu.

Paziņojums lietas dalībniekam par tiesas sēdes vietu un laiku ir priekšnosacījums tam, lai tiesas sēde varētu notikt un lieta tiktu iztiesāta pēc būtības. Ja kādam lietas dalībniekam nav paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, lietas izskatīšana jāatliek *(sk. Civilprocesa likuma komentāri. I daļa, sagatavojis autoru kolektīvas prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Tiesu namu aģentūra, 2011., 162.lpp.).*

Kā redzams no lietas materiāliem (*sk. lietas 70.lpp.)* tiesas pavēste /pers. D/ tika nosūtīta uz adresi /adrese/, kuru norādīja SIA „Rīgas Namu pārvaldnieks" un kura tajā laikā bija arī atbildētājas deklarētās dzīvesvietas adrese *(saskaņā ar Civilprocesa likuma 56.panta piekto daļu redakcijā uz 02.01.2012.).*

No lietas materiālos esošās Ieslodzījumu vietu pārvaldes izziņas *(sk. lietas 131.lpp.)* redzams, ka laikā no 2009.gada 8.decembra līdz 2013.gada 29.augustam /pers. D/ izcieta sodu Iļģuciema cietumā. Tādējādi objektīvu iemeslu dēļ atbildētājai nebija iespējams saņemt tiesas nosūtīto pavēsti un ierasties uz tiesas sēdi.

To apstiprina arī lietā esošie pierādījumi *(sk. lietas 70.lpp.)* no kuriem redzams, ka 2012.gada 8.februārī pasta sūtījums ar pavēsti atgriezts tiesā, jo 2012.gada 5.janvārī atbildētāja /adrese/, nebija sasniedzama.

Kaut arī uz lietas izskatīšanas brīdi tiesa nebija saņēmusi atpakaļ atbildētājai adresēto pavēsti par tiesas sēdi, ņemot vērā iepriekšminēto, atzīstams, ka tiesa bez pietiekama pamata secināja, ka atbildētājai ir zināms par tiesas tiesvedībā esošo lietu un tās izskatīšanas laiku un vietu, jo tās rīcībā nebija nekādu pierādījumu, kas to apliecinātu *(sal. Senāta 2009.gada 25.novembra spriedumu lietā Nr.SPC -107).*

[5.3] Kā to pamatoti norādījis Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors savā protestā, /pers. D/ tika liegtas iespējas realizēt arī Civilprocesa likuma 74.pantā norādītās tiesības uz paskaidrojumu došanu, pierādījumu iesniegšanu un tiesas spriedumu pārsūdzēšanu.

Kā tas atzīts tiesību doktrīnā, procesuālās līdzdalības princips ir būtisks tiesību uz taisnīgu tiesu elements un vienlaikus arī tiesiskās vienlīdzības principa īpaša izpausme, kas attiecināma uz visu kategoriju tiesai pakļautajām lietām.

Procesuālā līdzdalība ir nodrošināta, ja procesa dalībniekiem ir nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas izmantot procesā paredzētos procesuālos līdzekļus, piemēram, iepazīties ar lietas materiāliem, izteikties par pārējo procesa dalībnieku sniegtajiem argumentiem, pārsūdzēt tiesas nolēmumus (*sk. Latvijas Republikas Satversmes komentāri VII nodaļa Cilvēka pamattiesības, sagatavojis autoru kolektīvas prof. R.Baloža zinātniskajā redakcijā. Latvijas Vēstnesis, 2011., 135.lpp.).*

Konkrētajā situācijā procesuālā līdzdalība netika nodrošināta, jo atbildētājai nebija iespējams sniegt paskaidrojumus saistībā ar iesniegto prasības pieteikumu, kā arī pārsūdzēt viņai nelabvēlīgo tiesas spriedumu.

[5.4] Attiecībā uz /pers. E/ Civillietu departaments nesaskata procesuālo tiesību normu pārkāpumus no tiesas puses.

Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora ieskatā, /pers. E/ pēc pilngadības sasniegšanas nebija iespējas dzīvot /adrese/, jo konkrētā dzīvojamā ēka saskaņā ar Rīgas domes 2011.gada 11.maija lēmumu tika atzīta par dzīvošanai neatbilstošu tehniskā stāvokļa dēļ. Tādēļ /pers. E/ nebija iespējas arī saņemt uz šo adresi piegādātos tiesas dokumentus.

Tomēr no lietas materiālos esošā Tiesībsarga atzinuma *(sk. lietas 134. - 138.lpp.)* redzams, ka dzīvojamā māja /adrese/, nebija cietusi stihiskās nelaimes un avārijas rezultātā, un nebija atzīta par avārijas stāvoklī esošu.

Dzīvojamā ēka bija tikai morāli novecojusi un vairs neatbilda mūsdienu prasībām līdz ar to tika nolemts ar laiku izvietot īrniekus no tās.

/pers. E/ pēc pilngadības sasniegšanas faktiski bija iespēja dzīvot /adrese/, un saņemt uz šo adresi sūtītās tiesas pavēstes un citus tiesas dokumentus. Tādējādi nav pamata uzskatīt, ka /pers. E/ Civilprocesa likuma 74.panta otrajā daļā paredzētās tiesības būtu bijušas pārkāptas.

Neraugoties uz to atceļams viss spriedums, jo prasījums par izlikšanu pakārtots prasījumam par īres līguma izbeigšanu.

Likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 28.^{2} panta pirmās daļas 2.punkta izpratnē izīrētājs nevar izlikt personas no dzīvojamās telpas, neizbeidzot tās tiesiskās attiecības, uz kuru pamata personas ir ievietojušās dzīvojamā telpā, proti, īres līgumu *(sk. Senāta 2013.gada 29.novembra spriedumu lietā Nr.SKC - 405).*

Īres līguma izbeigšana ar izīrētāju konkrētajā situācijā kalpo kā priekšnoteikums ģimenes locekļu izlikšanai no dzīvojamās telpas.

Tādējādi Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas spriedumu nav pamata uzskatīt par tiesisku un tas atceļams gan attiecībā uz /pers. D/, gan arī attiecībā uz /pers. E/ un /pers. H/.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 485.pantu un 448.panta pirmās daļas 2.punktu, Augstākās tiesas Civillietu departaments

nosprieda

Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 16.janvāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese Ļ. Kušnire

Tiesnese A. Briede